

GAZİANTEP UNIVERSITY JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Journal homepage: <http://dergipark.org.tr/tr/pub/jss>

Araştırma Makalesi • Research Article

DOI: 10.21547/jss.1520465

Akbaba'nın Renkli ve Zevkli Refiki: *Tavus* Mecmuası

Colourful and Enjoyable Friend of Akbaba: Tavus Magazine

Osman EROĞLU^{a*}

^a Öğr. Gör. Dr., Kastamonu Üniversitesi, Rektörlük Türk Dili, Kastamonu / TÜRKİYE
ORCID: 0000-0002-0024-7906

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 22 Temmuz 2024

Kabul tarihi: 28 Mayıs 2025

Anahtar Kelimeler:

Tavus,

Akbaba,

Mizah mecmuası,

Kadın dergileri.

ÖZ

Türk edebiyatında başka bir mecmuayla aynı isimle yayımlandığı için karıştırılan süreli yayınlar mevcuttur. Bu yayınlar üzerine özenli bir çalışma yapılmadığında aralarındaki farklar tespit edilememekte ve bilgi kirliliği ortaya çıkmaktadır. Benzer bir durum "Tavus" adını kullanan iki mecmuada da göze çarpar. Bu çalışmada incelenen *Tavus* dergisi; Faruk Nafiz, Yusuf Ziya ve Ressam Ramiz Gökçe tarafından hazırlanırken 1908 yılında Ferid Hâc tarafından aynı isimle çıkarılan bir mecmua daha bulunmaktadır. Ferid Hâc'ın *Tavus*'u mizah ağırlıklı kabul edildiği için dönem, tür ve içerik farkına dikkat etmeyen araştırmacılar tarafından 1925 tarihli sanat ve edebiyat dergisi olan *Tavus* da mizah içerikli bir mecmua olarak değerlendirilir. Dergiye bu şekilde yapılan atıflar ise sonraki araştırmacıları da yanıltır. Ayrıca iki mecmua arasındaki farkın ortaya konmaması, birçok orijinal edebî metni ihtiva eden bu derginin araştırmacılar tarafından ihmal edilmesine de neden olur. Bu çalışmada ilk olarak mecmualar hakkındaki bilgi yanlışları giderilip *Tavus* (1925) dergisinin künyesi belirlenmiştir. Daha sonra derginin yayım süreci, fiziki özellikleri ve içeriğine dair bilgiler paylaşıp yayın anlayışına dair çeşitli tespitler dile getirilmiştir. Derginin yayın anlayışının merkezinde kadınlar ve salon hayatına dair unsurlar yer aldığından çalışmadaki değerlendirmeler de bu eksenden yapılmıştır. Ayrıca dergi, yer verdiği resim unsurlarıyla da okurlara renkli ve zevkli bir içerik sunar. Elde edilen sonuçlar neticesinde *Akbaba* dergisi ile dirsek teması kurarak yayın hayatına başlayan *Tavus* mecmuasının kısa süren yayın macerasına rağmen önemli bir mecmua olduğu görülmüş, bol resimli içeriği ile sanata, moda ve kadın konusuna yaklaşımından dolayı Cumhuriyet devri Türk kadın dergileri arasında büyük bir potansiyele sahip olduğu tespit edilmiştir.

ARTICLE INFO

Article History:

Received: July 22, 2024

Accepted: May 28, 2025

Key Words:

Tavus,

Akbaba,

Humor magazine,

Women's magazines.

ABSTRACT

There are periodicals that are confused with another magazine because they are published under the same name, in Turkish literature. When a careful study is not carried out on these publications, the differences between them cannot be detected and an information pollution occurs. A similar situation is seen in two magazines that use the name "Tavus". While the *Tavus* magazine examined in this study was prepared by Faruk Nafiz, Yusuf Ziya and Painter Ramiz Gökçe, there is another magazine with the same name published in 1908 by Ferid Hâc. Since Ferid Hâc's *Tavus* is considered a humor-based magazine, the art and literature magazine *Tavus* (1925) is also evaluated as a humor-containing magazine by researchers who do not pay attention to the differences in period, genre and content. References made to the magazine in this way also mislead subsequent researchers. In addition, not revealing the difference between the two magazines causes this magazine, which contains many original literary texts, to be neglected by researchers. In this study, firstly, misinformation about magazines is corrected and the imprint of *Tavus* (1925) magazine is clarified. Then, information about the publication process, physical features and content of the magazine is shared and various observations were made about the publishing approach. Since women and society life elements are at the center of the magazine's publishing approach, the evaluations in the study are made from this axis. Moreover, the magazine offers colorful and enjoyable content to its readers with the illustrated elements it includes. As a result of the data obtained, it can be seen that *Tavus* magazine, which started its publication life by establishing close contact with *Akbaba* magazine, is an important magazine despite its short publication adventure. And it is determined that the magazine has great potential among Turkish women's magazines of the Republican era due to its abundant illustrated content and approach to art, fashion and women issue.

* Sorumlu yazar/Corresponding author.

e-posta: o.eroglu@kastamonu.edu.tr

EXTENDED ABSTRACT

There are many periodicals in Turkish literature that are confused with each other and therefore neglected because they are published under the same name, even though they are different from each other. A similar situation is also seen in two periodicals that use the name “Tavus”: The first one is a humor magazine published in İstanbul by Ferid Hâc at the end of 1908. The second is a literature and art magazine published in 1925 by Faruk Nafiz Çamlıbel, Yusuf Ziya Ortaç and Painter Ramiz Gökçe and focusing on women. Many researchers do not pay attention to the differences in period, genre and content between these periodicals and confuse them and mention *Tavus* magazine among the humor magazines of the Republican period. Moreover, due to this misinformation, the magazine, it also escapes the attention of researchers who study magazines with their own period, genre and content.

At the beginning of this study, in order to eliminate all these errors, some basic informations was given the *Tavus* magazine published by Ferid Hâc and the difference between the two periodicals was shown. However, this section was kept short and the main subject of the study, *Tavus* (1925), was discussed.

Tavus magazine, with its two identified issues, is one of the short-term literary magazines of the early Republican period. The magazine, which was first announced in *Akbaba* and published in only two issues in April-May 1925, again with the efforts of *Akbaba*’s team of writers and cartoonists, is not a humor magazine, as stated in various studies. As stated in the promotions in *Akbaba*, *Tavus* magazine is a women’s, literature, art and fashion magazine. That’s why in the magazine, where a special focus has placed on art and fashion, the articles and drawings always focus on women.

Yusuf Ziya’s name is given as the responsible person, along with the phrase “Manager Responsible: Yusuf Ziya” on the back cover of the magazine, which is likely to be published in the same place as *Akbaba*. In the magazine, which has a strong writer staff with names such as Burhan Cahit Morkaya, Cenap Şahabettin, Ercüment Ekrem Tâlû, Faruk Nafiz Çamlıbel, İbnürrefik Ahmet Nuri Seksinci, Osman Cemal Kaygılı, Selâmi İzzet Sedes (Kumru), Yahya Kemal Beyatlı and Yusuf Ziya Ortaç, there is also a signature like (ص. ا.) [Feridun Fazıl Tülbentçi (?)] in addition to these names. Various news and articles in the magazine were published unsigned on behalf of *Tavus*. When we look at the type and distribution of the articles in the magazine, there are two poems, three plays, one story, six conversations, eight articles on various topics, five anecdotes focusing on women and one bulletin focusing on five different news, a total of thirty unique articles and the work can be found. Since many of the articles and works were published for the first time and only in the *Tavus* magazine, the magazine is also valuable in terms of expanding the works of these artists. Especially Yahya Kemal, who has a respected place in Turkish literature, and one of his most well-known poems “Açık Deniz”, draw attention with being published here for the first time. Similarly, literary works such as İbnürrefik Ahmet Nuri Sekizinci’s “Av Mevsimi” and Selami İzzet Sedes’s “Sızı” were published here for the first time.

Another asset of the magazine is that one of its partners is a famous illustrator. The magazine, which has a colorful and enjoyable content with portraits, many of which bear the signature of Ramiz Gökçe, offers its readers a very rich visuality with one hundred fifteen painting elements in its content. Among these illustrate elements, female portraits, many of which can be considered nudes, pencil drawings and photographic prints by various artists have an important place.

Tavus magazine is a neglected magazine in Turkish literature that had an unfortunate situation due to the similarity of names and it is referred to as a humor magazine because it is confused with the *Tavus* magazine dated 1908 in many studies. In this study, it is stated that it is a culture, art and literature magazine that focuses on the theme of women and society. The magazine, which claims to be a European magazine with its focus on social issues and the value it gives to fashion, art and artists, has the potential to make a serious impact among the magazines of the early Republican period. Although it has not gained an important place in Turkish literature due to its short life, it seems to be a successful women’s and literary magazine due to its abundant illustrated content and innovative publishing approach.

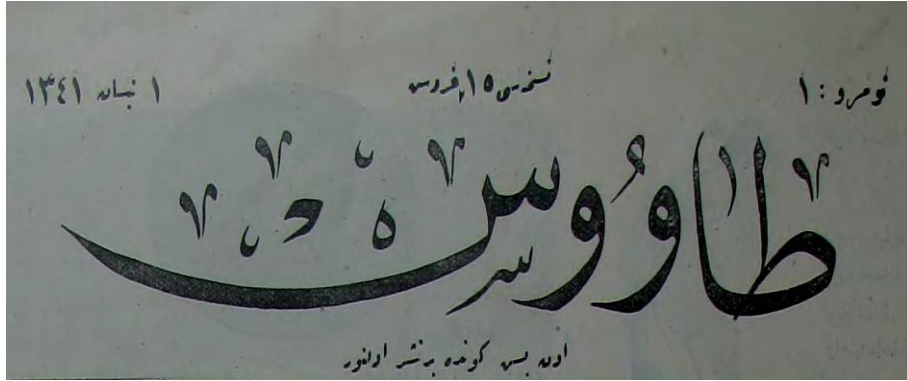
Giriş

Hareketsiz Türk basın tarihinin çeşitli dönemlerinde gerek yayıncıların yaşadığı problemler gerekse sansürün etkisiyle gazete ve mecmuaların farklı isimler alarak sürdürüldüğü pek çok örnek mevcuttur. Bu mecmualar, neredeyse aynı kadro ve yayın anlayışıyla ancak farklı bir isim altında yayın hayatına devam ederken yine çok sık rastlanıldığı üzere aynı isimle yayımlanan birbirinden farklı mecmualar bulunmaktadır. Bunlardan bazıları farklı içerik ve türlerde olup tamamen farklı yerlerde ve farklı yayıncılar tarafından çıkarılmaktadır. Aralarında genellikle isim benzerliklerinden başka bir bağ bulunmayan bu süreli yayınların birbirlerine karıştırılmaları da bazen rastlanan bir durumdur. “Tavus” ismi de bu şekilde birbirinden farklı iki mecmuaya verilen ortak adlandırmalardan biridir. Türk edebiyatında bu isimle yayımlanan iki süreli yayın mevcuttur: İlki 1908 yılında Ferid Hâc tarafından İstanbul’da çıkarılan mizah mecmuasıdır:

Resim 1: Ferid Hac’a ait *Tavus* (Taousse) gazetesinin serlevhası (*Tavus*, 27 Ekim 1908, s. 1)

İkincisi ise Faruk Nafiz Çamlıbel [1898-1973], Yusuf Ziya Ortaç [1895-1967] ve Ressam Ramiz Gökçe [1900-1953] tarafından 1925 yılında çıkarılan edebiyat ve sanat dergisidir:

Resim 2: Faruk Nafiz, Yusuf Ziya ve Ramiz Gökçe’ye ait *Tavus* dergisinin serlevhası (*Tavus*, 1 Nisan 1925, s. 1)

Ferid Hac’a ait *Tavus* gazetesi 1908 yılı Ekim ayı itibariyle İstanbul’da çıkarılır. Haftada iki sayı çıkarılması planlanan mecmua, 280 x 395 mm ölçülerinde olup sadece dört sayısı yayımlanabilmiştir (Duman, 2000, s. 818). İçeriğine bakıldığında devrin siyasi ve gündelik olaylarını satırlarına taşıdığı ve bunları çeşitli karikatürlerle zenginleştirdiği görülür. Mecmuada komik ve eleştirel karikatürlere rastlansa da okunan metinlerden hareketle tam bir mizah mecmuası olduğunu söylemek zordur. Bu mecmuanın Yusuf Ziya ve arkadaşlarınca aynı isimle çıkarılan edebiyat, sanat ve özellikle resim ağırlıklı *Tavus* dergisiyle genellikle karıştırıldığı dikkati çeker. Gerek arşivciler gerekse Türk basın hayatı ve dergiciliği üzerine çalışma yapan pek çok araştırmacı ilgili süreli yayınların dönem ve içerik farklılığını gözden

kaçırarak bunların karıştırılmalarına vesile olurlar.

1925 tarihli *Tavus* dergisi ise bir salon ve edebiyat mecmuasıdır. Bu çalışmaya kaynaklık oluşturacağı fikriyle taranan erken Cumhuriyet Dönemi mecmuaları ve özellikle Yusuf Ziya ile Faruk Nafiz üzerine yapılan çalışmalarda derginin tam anlamıyla bilinmediği kanısı ortaya çıkmaktadır. Kronolojik olarak bakılacak olursa Kocahasanoglu (1976) Milli Edebiyat Hareketi ve Beş Hececiler üzerine kaleme aldığı eserinde, Önal (1986) Yusuf Ziya'nın hayatı ve edebî kişiliğini incelediği eserinde, Aşa (1989) 1928'e kadar yayımlanan Türk kadın mecmualarını incelediği yüksek lisans tezinde, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı adına Toska ve diğerleri (1992) tarafından hazırlanan ve Türk edebiyatında eski harfli kadın dergiciliği alanında en kapsamlı çalışmalardan biri olan *İstanbul Kütüphanelerindeki Eski Harfli Türkçe Kadın Dergileri Bibliyografyası (1869-1927)* başlıklı eserde, Kocabey (1995) 1869-1928 yılları arasında yayımlanan Osmanlıca kadın dergileri ve onların grafik düzenlemeleri üzerine hazırladığı çalışmasında üç sayıdan az olanları özet değerlendirme yaptığını belirterek saydığı on beş dergi arasında, Çıkla (2005) Yusuf Ziya üzerine hazırladığı doktora tezinde, Karabacak (2009) Türkiye çağdaşlaşması ve kadın algısını incelediği çalışmasında yer verdiği Cumhuriyet'in ilk beş yılında yayımlanan kadın dergileri arasında, Yıldırım (2017) yerel-ulusal, kısa-uzun süreli fark etmeksizin yüz yirmi beş dergiyi inceleyerek hazırladığı Cumhuriyet Devri'nin ilk yıllarında yayımlanan dergilerdeki roman eleştirilerini incelediği çalışmasında, Erdoğan (2018) Yusuf Ziya üzerine hazırladığı yüksek lisans çalışmasının "Yusuf Ziya'nın Yazdığı ve Çıkardığı Gazete ve Dergiler" başlıklı bölümünde, Altındağ Dodanlı (2019) Yusuf Ziya'nın şairliği üzerine hazırladığı ve Erdoğan'a (2018) ait bilgileri tamamlar mahiyetteki yüksek lisans çalışmasında, Malkoç Kılıç ve Vefikuluçay Yılmaz (2019) Cumhuriyet Dönemi'nde çıkarılan kadın dergileri (1923-1992) üzerine çalışmalarında, Apaydın ve Özakman (2019) Cumhuriyet Dönemi'nde yayımlanan kısa ömürlü edebiyat dergileri üzerine hazırladıkları bibliyografik çalışmada, Söğüt ve Şahin (2022) ise Cumhuriyet Dönemi kadın ve magazin konulu dergiler üzerine yaptıkları araştırmada bu mecmuayı incelemelerine dahil etmezler.

Tespit edilebildiği kadarıyla derginin ismine ilk kez Nihat Sami Banarlı tarafından yayına hazırlanan Faruk Nafiz Çamlıbel'in *Han Duvarları* (1969) eserinin tanıtım yazısında "Güneş, *Tavus*, *Hayat*, *Yedigün* ve bizzat çıkardığı *Anayurd* mecmuaları" şeklinde paylaşılan bilgide rastlanmaktadır (Çamlıbel 1969). N. S. Banarlı'nın pek fazla ayrıntı vermediği bu bilginin de eserin sonraki baskılarında kaldırıldığı görülür. Ferit Öngören (1998) ise Cumhuriyet Dönemi'ndeki mizah mecmuaları arasında *Tavus* adını sayarken derginin 1925 yılı Ekim ayında çıktığını belirtip içeriği ve diğer özellikleri konusunda ayrıntıya girmez. Hasan Duman (2000) 1828-1928 yılları arasındaki Osmanlı-Türk dönemi eski harfli süreli yayınlar bibliyografyasında hem Ferid Hac'ın *Tavus*'u (s. 818) hem de Yusuf Ziya ve arkadaşları tarafından yayımlanan *Tavus* dergisi (s. 819) hakkında katalog bilgisi paylaşırken ilgili süreli yayınların içeriğine değinmez. Çıkla (2008) Yahya Kemal hakkında hazırladığı bibliyografik çalışmada "Açık Deniz" şiirinin ilk kez *Tavus* dergisinde yayımlandığı belirtir ancak dergiye dair ayrıntılara girmez. Aynı şekilde Sağlam (2015) Orhan Seyfi ve Yusuf Ziya tarafından çıkarılan *Papağan* gazetesi üzerine hazırladığı çalışmasında, aynı yıllarda çıkan mizah dergisi ve gazeteleri arasında "*Tavus* (1925)" bilgisine yer verir ancak o da dergiye dair başka bir ayrıntı paylaşmaz. Özbek (2016) Cenap Şahabettin'in nesir yazıları üzerine hazırladığı doktora çalışmasında Cenap Şahabettin'in dergide yayımlanan yazılarını kaydeder ancak çalışmasının kapsamı gereği derginin ayrıntılarına girmez. Bu bilgiler ışığında yayın amacı ve çıkış tarihlerini kapsadığı için isimleri zikredilen çalışmalarda *Tavus* dergisinin görülmemesi, tespit edebildiğimiz birkaç yerde ayrıntıya girmeden sadece adının geçirilmesi ve dahası *Tavus* dergisinin Ferid Hâc tarafından çıkarılan mecmuayla karıştırılıp mizah dergileri arasında

zikredilmesi derginin dikkatlerden kaçtığına açık delilleridir.

Akbaba'nın Renkli ve Zevkli Refiki Tavus Mecmuasının Kimliği ve Yayın Süreci

Tavus mecmuası, güzel sanatlara ve kadınlara yönelik içeriğiyle Cumhuriyet'in ilk yıllarında yayımlanan edebiyat dergilerinden biridir. İlk sayısı 1 Nisan 1925'te [R. 1 Nisan 1341] yayımlanan dergi, 1 Mayıs 1925'te [R. 1 Mayıs 1341] yayımlanan süreğiyle son bulurken Cumhuriyet'in kısa süreli dergileri arasında yer almaktadır. "Nüshası 15 kuruş" olarak yayımlanan derginin klişesinin hemen altında "On beş günde bir neşrolunur." ibaresi yer alır. İlk sayıda sorumlu ve/veya imtiyaz sahibi olarak herhangi bir isme rastlanmazken ikinci sayının sonunda Yusuf Ziya ismi görülür. "Sanat ve edebiyat mecmuası" (*Akbaba*, 19 Mart 1925, s. 1) olarak tasarlanan derginin ilk çıkış haberi *Akbaba*'nın 12 Mart 1925 tarihli nüshasında paylaşılan tavus kuşu desenli duyuruyla yapılır:

Resim 3: *Tavus* mecmuasına ait resimli duyuru [*Tavus*: Güzel resimler, güzel yazılar mecmuası. Pek yakında çıkıyor. *Tavus*, kendi gibi renkli ve zengin olacaktır (*Akbaba*, 12 Mart 1925, s. 4)].

İlk sayının yayımlanmasına kadar *Akbaba*'nın muhtelif sayılarındaki duyurular devam eder. 16 Mart 1925 tarihli *Akbaba* nüshasında "Kalender" imzasıyla Faruk Nafiz Çamlıbel tarafından yayımlanan bir şiirde, mecmuanın ortaklarının Faruk Nafiz, Yusuf Ziya ve Ramiz Gökçe oldukları anlaşılır:

Çıkmadan ay, çıkacakmış diye duydum *Tavus*

Yok bilen Râmiz, Farûk ve Ziyâ'dan gayrı (Kalender, 1925, s. 1).

Akbaba'daki 23 Mart 1925 tarihli duyuruda *Tavus*'un güzel resimler ve yazılarla donatılmış "Salon, kadın, sanat, edebiyat, memleket mecmuası" (*Akbaba*, 23 Mart 1925, s. 4) olduğu bildirilirken 26 Mart 1925 tarihli duyuruda "memleket" sözcüğü çıkarılıp yerine "aile" eklenir (*Akbaba*, 26 Mart 1925, s. 4). İlk kez 30 Mart 1925 tarihli *Akbaba* nüshasında ise mecmua hakkında kapsamlı bir duyuru yapılır. Hatta paylaşılan "münderecat"la içeriğe dair bilgiler verilir:

Tavus; şen, şüh hikâyeler, ince şiirler, merâklı, heyecanlı komediler ve renkli resimler, nefis tablolarla süslü; kibâr, şık salon, kadın, sanat, edebiyat mecmûasıdır. Avrupa'daki emsâline fâik bir güzellikte tab'edilen *Tavus*; Faruk Nafiz, Ressam Ramiz, Yusuf Ziya Bey'ler tarafından neşrolunacaktır. İlk nüshası Nisan ibtidâsında çıkıyor. On beş günde bir intişâr edecek olan *Tavus*'un bahar nüshası 15 kuruştur.

İlk nüshanın münderecatından bir parça:

Musset'nin Aşk: Cenap Şahabettin – Eski Ramazanlar: Ercüment Ekrem – Şiir: Faruk Nafiz – Alo... Sen

misin?: Burhan Cahid – Tımarhanede Bir Gece: Osman Cemal – Komediler, hikâyeler, sahne hayatı, tablolar, renkli resimler, meraklı şu’ûn, dünya haberleri vesâire...

Adres: Bâbiâli Caddesinde *Akbaba* idârehânesinde *Tavus* mecmuası (*Akbaba*, 30 Mart 1925, s. 4).

İlgili duyurudan derginin *Akbaba* idarehanesinde çıkarılacağı anlaşılrken ikinci sayının kapağında “Vatan Matbaası”nda basıldığı belirtilir. Sayıların yayın zamanı hususunda da çelişkiler mevcuttur. 6 Nisan 1925 Perşembe günü yayımlanan *Akbaba* nüshasında mecmuanın 8 Nisan 1925 Çarşamba günü çıkacağı ve bu ilk sayıda Cenap Şahabettin, Yahya Kemal Beyatlı,ERCÜMENT EKREM TÂLÛ, Ahmet Nuri [İbnülfek-Sekizinci], Burhan Cahit Morkaya ve Osman Cemal Kaygılı’nın yazılarıyla Ressam Ramiz Bey’in renkli tablolarının yer alacağı bildirilir (*Akbaba*, 6 Nisan 1925, s. 1). İlk sayının kışesinde “1 Nisan 1925” [R. 1 Nisan 1341] tarihi yer alan *Tavus* mecmuası, 8 Nisan 1925 tarihinde çıkarak planlandığından geç bir şekilde yayın hayatına başlar (*Tavus*, 1 Nisan 1925). *Akbaba*’da yayımlanan ertesi günlük duyuruda bu gecikmeye rağmen *Tavus* mecmuasının büyük beğeni gördüğü ve ilk sayısının hemen bittiği ifade edilir:

İşbu *Tavus* mecmuası Râmiz mümaileyhten mâada şâir-i şîrin-i makâl Yahya Kemâl ve fahrû’l-üdebâ-yı el-muâsirin Cenab Şahâbeddin Bey’ler üstâdlarımız âsâr-ı bergüzîdeleriyle ârâste olup ilk nüshası ziynet-bahşâ-yı meydân intişâr olmuştur (*Akbaba*, 9 Nisan 1925, s. 2).

16 Nisan 1925 tarihli *Akbaba*’da beğenileri karşılamak amacıyla *Tavus*’un ikinci sayısının ilkinden sekiz sayfa fazla olacak şekilde çıkacağı haber edilirken (*Akbaba*, 16 Nisan 1925, s. 1) bir başka sayıdaki duyuruda ilk sayının ikinci defa tabedildiği belirtilir ancak arşivlerde yeniden basılmış bu nüshaya rastlanmaz (*Akbaba*, 20 Nisan 1925, s. 4). İlk sayının herhangi bir ayırıcı ifade, tarih ve içerik farklılığı olmadan yeniden basılmış olması da muhtemeldir.

Tavus’un ikinci sayısı da kışesinde belirtilen tarihle uyumsuzdur. *Akbaba*’nın 27 Nisan 1925 tarihli sayısında yer alan duyuruya göre *Tavus* mecmuasının ikinci sayısı “Cenap Şahabettin,ERCÜMENT EKREM, Burhan Cahit, Faruk Nafiz, Yusuf Ziya, Selâmi İzzet Bey’lerin makaleleri, hikâyeleri, şiirleriyle; Ressam Ramiz Bey’in renkli tabloları”ndan oluşan içerikle yayımlanır (*Akbaba*, 27 Nisan 1925, s. 4). Üstelik bu sayıda derginin sloganı “*Tavus*: Türkiye’nin en şık salon mecmuasıdır” şeklinde değiştirilir (*Akbaba*, 27 Nisan 1925, s. 4). Bu sayının kışesinde ise “1 Mayıs 341” tarihi yer alır ki bu da mecmuanın zamanından evvel yayımlandığını göstermektedir (*Tavus*, 1 Mayıs 1925, s. 1). Derginin on beş günde bir yayımlanacağı bilgisinden hareketle bu sayının gerçek yayın tarihinin, ilk sayıdaki gecikme de hesaba katılınca, 23 Nisan 1925 [R. 23 Nisan 1341] olması gerekmektedir. Bu tarih, *Akbaba*’da paylaşılan duyurularla da uyumludur.

İlk sayısı büyük beğeni görüp aynı şekilde ikinci sayısı da önemli isimlerin yazılarıyla ilkinde oranla geniş hacimde hazırlanan mecmuanın ikinci sayıdan sonra neden devam ettirilmediği belirsizdir. Gerek müşterikler gerek diğer edebiyat adamlarınca bu konuda herhangi bir bilgi paylaşılmaz. Derginin bir anda parlayıp sönen yayın hayatı, onu erken dönem Cumhuriyet dergiciliğinin kısa ömürlü mecmuaları arasına yerleştirir.

***Tavus* Mecmuasının Fiziki Özellikleri ve Görsel Unsurları**

Dergi, 240 x 320 mm boyutlarındadır. İlk sayısı ön ve arka kapaklar haricinde on dört, ikinci sayısı ise ön ve arka kapaklar haricinde on sekiz sayfadır. Sayfalar; reklamlar ve iç kısımdaki birkaç istisna bölüm dışında hep üç sütun hâlinde dizilir. Derginin kışesi kapakta olduğu gibi ilk sayfada da yer alır. Ortakları arasında bir ressam yer aldığı hâlde pek süslü sayılamayacak bir kışe ile yayım hayatına başlayan mecmuanın, *Akbaba* ile aynı baskı makinelerini kullanmış olması muhtemeldir.

Kışesindeki sadeliğe rağmen Ressam Ramiz Gökçe’nin çizimleriyle dergi çokça görsel

unsura sahiptir. Ayrıca pek çok fotoğrafın tabedilmesiyle dergideki görsel sayısı epeyce artırılır. Çizimlerin bazılarında nü örneği sayılabilecek ayrıntılar mevcuttur. Her iki sayının da kapağı Ressam Ramiz Bey tarafından çizilmiş kadın portrelerinden oluşmaktadır:

Resim 4: *Tavus* mecmuasının I ve II. sayılarının kapakları (*Tavus* koleksiyonu, Nisan – Mayıs 1925)

İlk sayının iç kapağında tam sayfa bir reklam yer alır. Aynı şekilde altı ve yedinci sayfaları ile arka kapağında kadın tabloları bulunan ilk sayının istisnasız her sayfasında bir görsel unsur vardır. Onlarca fotoğrafın da yer aldığı bu sayıdaki görsel sayısı altmış adettir. İkinci sayıda ise yine tablolar, fotoğraf baskıları ve çizimler her sayfada görülürken dergi, elli beş adet görsel unsurla birlikte zengin bir içeriğe kavuşur. Bu sayıda iç kapaktaki reklam sayısı da ikiye çıkar. Yine on ve on birinci sayfalarında “yarı çıplak” kadın tabloları yer alır. Özellikle yedinci sayfada “Sahnelerimizin en sanatkâr kadını” tanımlamasıyla Osmanlı kadın tiyatrocularından Eliza Binemciyan Hanım’a [1890-1981] ait imzalı bir fotoğraf tabedilir. Aynı sayının onuncu sayfasında yer alan ve Ramiz Bey tarafından çizilen resmin bu fotoğrafa benzerliği dikkat çekicidir.

İlk sayının arka kapak içinde “Faideli Malûmat” bölümünden hemen sonra “Tavus Abone Şeraiti” bulunur ve mecmuanın “Seneliği 300, altı aylığı 180 kuruş (...); Ecnebî memleketler için seneliği 500, altı aylığı 260 kuruş” olduğu bilgisi paylaşılır. Aynı şekilde ikinci sayının da arka kapak iç tarafında, “Uzun Saç, Kısa Saç” adlı bir moda yazısından sonra abonelik şartları yinelenir. İlk kez burada “Müdür-i Mesûl: Yusuf Ziya” ifadesine rastlanır.

***Tavus* Mecmuasının İçerik Özellikleri**

Tavus dergisi, tanıtımlarında yer alan “salon, kadın, sanat, edebiyat, memleket mecmuası” (*Akbaba*, 23 Mart 1925, s. 4) gibi ifadelerden de anlaşılacağı üzere Avrupalı dergilere muadil olmak gayesini güden bir kültür, sanat ve edebiyat mecmuasıdır. Hem içeriği hem de çizimleriyle kadınları merkeze alır. Birçok yazı doğrudan veya dolaylı olarak kadınlarla ilgilidir. Dergi, kısa ömürlü olduğu için nicelik bakımından geniş değildir ancak yer verdiği isimler, eserler ve yazılarla beraber Türk edebiyatında kıymetli bir konumdadır. Derginin yazı kadrosu *Akbaba*’nın da yazı kadrosunda yer alan isimlerden oluşmaktadır. Mevcut iki sayıda yer alan isimler alfabetik sırayla şu şekildedir: Burhan Cahit Morkaya, Cenap Şahabettin, Ercüment Ekrem Tâlû, Faruk Nafiz Çamlıbel, İbnürrefik Ahmet Nuri Sekizinci, Osman Cemal Kaygılı, Selâmi İzzet Sedes (Kumru), Yahya Kemal Beyatlı ve Yusuf Ziya Ortaç. Bu isimlerin yanı sıra (ص. ۱.) şeklinde bir imza daha mevcuttur. Bu imzanın dergideki diğer isimlere ait olup

olmadığı belli değildir. Müstear isimler sözlüklerinde de karşılığı bulunmayan bu imzanın çevrim içi bir arşiv sitesinde (FFT056006) şeklinde Feridun Fazıl Tülbentçi adına kodlandığı görülür (URL 1). Yalnız Ankara'nın Cumhuriyet'le birlikte yaşadığı dönüşümü anlatan makaleden dolayı bu yazının başkente sonradan yerleşen bir isme, bir ihtimalle derginin yazar kadrosundakilerle ilişkisi bulunan Burdur Milletvekili İsmail Suphi Soysallıoğlu'na ait olma ihtimali de bulunmaktadır (URL 2). Son olarak dergide yer alan çeşitli haber ve makaleler ise *Tavus* mecmuası adına imzasız yayımlanır.

Dergideki yazıların türüne ve dağılımına bakıldığında dergide iki adet şiir, üç adet oyun, bir adet hikâye, bir adet hatırat, dört adet sohbet, sekiz adet muhtelif konular üzerine makale, beş adet kadınları merkeze alan anekdot ve bir adet haber bülteni yer almaktadır.

Şiirlerden ilki Yahya Kemal'e ait "Açık Deniz" şiiridir. Yaklaşık on beş yıllık hazırlık süreciyle Yahya Kemal'in mükemmeltçilik anlayışına örnek olarak gösterilen şiir, ilk kez bu mecmuada yayımlanır (Çıkla, 2008, s. 201).¹ Yahya Kemal'in *Kendi Gök Kubbe* adlı kitabında geçtiği şekliyle neredeyse aynı olan şiirin yalnız iki sözcüğünde farklılık görülür. Bunlardan ilki "Bin mağra ağzı açmış, ulurken uzun uzun," dizesindeki "mağra" sözcüğünün *Tavus* mecmuasındaki yazımda "mağara" şeklinde ölçü kaynaklı ses düşmesi ihmal edilerek dizilmesidir. Diğerisi ise kitapta "Dindirmez anladım bunu hiç bir güzel kıyı" (Beyatlı, 1974, s. 16) şeklinde geçen dizenin;

طوردورماز ، آكلام بونی ، هیچ برکوزمل قبی ،

"Durduramaz, anladım bunu, hiç bir güzel kıyı" (Yahya Kemal, 1925, s.7) şeklinde yazılmasıdır. El yazısı metnin dergiye aktarımı sırasında bir hata yapılmış olması muhtemel olmakla birlikte kusursuz söylemi yakalamak için Yahya Kemal tarafından yıllarca üzerinde çalışılan bir şiirin, ilk yayımında bu şekilde farklılıklar olması kayda değerdir.

Resim 5: Yahya Kemal'in dergide paylaşılan fotoğrafı (*Tavus*, 1 Nisan 1925, s. 6).

¹ Şiirin yayım tarihi konusunda farklı tespitler mevcuttur. Bu konuda en net bilgi S. Çıkla (2008) tarafından "Açık Deniz, *Tavus*, nr. 1, 1 Nisan 1925 (1911)" şeklinde verilmektedir. Ancak *Tavus* mecmuasının ilk sayısının bir hafta gecikmeli çıktığı bilindiğinden bu tarihin 8 Nisan 1925 şeklinde güncellenmesi gerekmektedir.

Şiirlerden ikincisi Faruk Nafiz Çamlıbel'e ait olup ilk sayıda duyurulmasına rağmen ikinci sayıda yayımlanan "Kızıl Saçlar" başlıklı manzumedir. Ressam Ramiz Bey'e ithaf edilen şiir, sanatçının *Han Duvarları* (1969) adlı eserinde aynı hâliyle yer alır.

Dergide bulunan tek hikâye "Sızı" adında olup Selâmi İzzet Sedes'e aittir. Selami İzzet Sedes üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında ilgili öykünün sanatçının süreli yayınlarda kalan öyküleri (Bulduk, 2003) veya kitaplaştırılmış öyküleri (Reyhanoğulları, 2021) arasında yer almadığı dikkati çekmektedir. Derginin ikinci sayısında yer alan bu iki sütunluk kısa hacimli öyküde iki eşle yaşayan bir erkeğin kadınlar tarafından aldatılışı anlatılır. Narsist bir tutumla evdeki iki kadının kendisi için mücadele etmesini bekleyen ve kadınlar arasında yaşanan çatışmalara sebep olarak kendisine duyulan muhabbeti gerekçe gören erkek, son sahnede aslında iki kadının da komşunun genç uşağı için anlaşılmadıklarını fark eder ve bu durumdan kaynaklı bir kalp sızısı duyar.

Osman Cemal'in de derginin ilk sayısında yarı hikâye yarı hatırat havasındaki "Tımarhaneye Nasıl Girdim, Tımarhaneden Nasıl Çıktım?" başlıklı yazısı bulunmaktadır. Asker olmamak ve İstanbul'dan uzaklaşmamak için bir dostunun yardımıyla ruh sağlığı bozuk raporu almak amacıyla akıl hastanesine yatmaya razı olan Osman Cemal, burada geçirdiği üç günün sonunda yaşadığı pişmanlığı kaleme alır. Yazarın asker kaçağı olmak isteyenlere dair açık bir eleştirisi olmasa da burada yaşadıkları, ibret verici sahneleriyle ürpeticili ve olası görev suistimallerine dair ciddi bir temsildir.

Dergide bu hikâyelerden başka tahkiye özelliği gösteren birer ikişer paragraflık beş adet anekdot bulunmaktadır. Kadın erkek ilişkilerini ve modayı merkeze alan bu parçalardan "Köşk"te, köşk hayatına özenen bir kadının yeni tanıştığı bir erkek tarafından köşkte ağırlandığı vaadiyle kandırılışı; "Asrî Kız"da, genç bir kızın kendisine musallat olan erkek tarafından eve erken gittiği için ahlaksızlıkla itham edilmesi; "Nezâket"te, karı koca bir çiftin birbirlerinden usandıkları için tek kalan otel odasını paylaşamaması; "Çünkü"de, yaşı biraz geçkin hafifmeşrep bir kadının genç erkekleri evine çağırırken yaptığı oyun; "İkram"da ise şair bir kadının, şair bir beye hafızasını kuvvetlendirmesi için balık yağı ikram ederek onunla alay edişi anlatılır.

Dergide yer alan oyunlar ise üç farklı isim tarafından kaleme alınmış kısa metinlerdir. Oyunlardan ilki İbnürrefik Ahmet Nuri Sekizinci'ye ait olup "Av Mevsimi" adıyla yayımlanır. Bu iki sahnelik komedide ava çıkma bahanesiyle eşini aldatan bir adamın foyasının ortaya çıkması anlatılır ki oyun, eşinden intikam almak isteyen kadının eve başka birini davet etmesiyle son bulur. İbnürrefik Ahmet Nuri Sekizinci üzerine yapılan çalışmalarda ve sanatçının külliyatında eserin ismine rastlanmaz. Mehmed Rebii Hatemi Baraz eserin ismini İbnürrefik Ahmet Nuri Sekizinci'ye ait "Metin Yazıları Bulunamayan Piyeler" arasında zikreder ancak o dönemde metin tespit edilemediği için ayrıntı vermez (Baraz, 2001/3, s. 385).

İkinci oyun, Selâmi İzzet Sedes tarafından yazılan "İki Talâk Bir Dondurma"dır. Oyunda eşleriyle kavga eden erkeklerin gittikleri lokantada birbirlerine dert yanarken eşleriyle karşılaşmaları ve gecenin sonunda eşlerin, birbirlerinin kıymetini anlayıp lokantadan birlikte ayrılışları işlenir. Lokantanın işletmecisi, genellikle birbirlerini tanımayan erkek ve kadınların masalarını yan yana getirterek oluşan samimiyet sayesinde masaların birbirlerine ikramlarıyla kazancını arttırmayı amaçlayan biridir. Oyunda, çiftlerin bir anda nasıl bu kadar samimi olduklarına anlam veremeyen lokantacının yaşadığı şaşkınlık ve komiklik anlatılır.

Dergideki son oyun ise Yusuf Ziya Ortaç'ın kaleminden çıkan "Erkek Evlâd!" adlı bir sahnelik komedidir. Eve geç kalan bir çocuğun anne ve babasının endişeleri üzerine çocuklarının hâli ve geleceği üzerine konuşmalarının aktarıldığı oyunda yer yer nesil eleştirileri yapılarak yazar tarafından bazı sosyal mesajlar verilir. Oyunda güldürü unsuru yok denecek

kadar azdır.

Dergide iki isim sohbet yazarı olarak dikkat çeker. Bunlar, ikişer yazıyla Ercüment Ekrem Tâlû ve Burhan Cahit Morkaya'dır. Ercüment Ekrem, derginin her iki sayısının da başyazılarını kaleme alır. İstanbul'da Ramazan geleneği konusunda birçok yazısı bulunan Ercüment Ekrem, derginin çıkış tarihinin h. 1343 Ramazan'a denk gelmesiyle bu yazılarında da Ramazan sohbetlerine yer verir. İlk sohbetinde çocukluk günlerindeki Ramazan eğlenceleri ve ilk tuttuğu oruçlara dair hatıralarını paylaşan yazar, ikinci sohbetinde gençliğinde tanık olduğu Divanyolu, Şehzadebaşı ve Direklerarası gibi yerlerdeki piyasa gezintileri, Ramazan günlükleri, kendisinin de keyif aldığı gönül eğlencelerinden bahseder ve sonraları buralardaki neşenin kaybolduğundan dem vurur.

Burhan Cahit'in sohbetleri ise yazarın toplumsal eleştirilerini merkeze alır. "Alo, Sen misin?" başlıklı yazısında bir cemiyetin üst heyetinde yer alan kadının, eve geç kaldığı için eşi tarafından telefonla arandığını ancak kadının toplantıyı bırakmamak için eşine geç geleceğini söyleyip müzakerelere devam ettiğini anlatır. Ardından Cumhuriyet sayesinde kadının toplum içinde geldiği konuma değinerek yaşanan toplumsal dönüşüme dikkat çeker. "Muharrire, Gazeteciye Varmayın" başlıklı sohbetinde ise bir yazarla evli kadının ağzından yazarlarla evlenmenin sakıncalarını, iş yoğunluğundan kaynaklı aradaki sevgisizlik ve ilgisizlik sorunlarını paylaşır ve yazar ailelerinin sıkıntılarına dikkat çeker.

Dergide yer alan çoğu imzasız sekiz adet makalede ise genellikle kadınların ilgilendiği saç kesimi, giyim kuşam gibi moda unsurları ve çeşitli ziynet eşyalarına yer verilir. Derginin kadınlara yönelik tavrı bu yazılarda iyice belirginleşir. Ayrıca sanata ve sanatçılara da önem verilir ki birkaç makalede bu konu işlenir. Bunlardan ikisi Dârülbedâyi ve kadın sanatkârlar üzerinedir. Bir tanesi de benzer şekilde Darülelhân kurumu ve sanatkârlarını tanıtmayı, onlar hakkında teknik ve biyografik bilgiler vermeyi amaçlamaktadır.

Dergideki dikkat çeken makalelerden biri de Cenap Şahabettin tarafından iki sayı boyunca kaleme alınan bir inceleme dizisidir. Fransız romantiklerden Alfred de Musset'nin hayatını merkeze alan bu yazılarda Cenap Şahabettin, sanatçı hakkında bilgiler verirken onun, sanatının kaynaklarına da değinir. Bu amaçla sanatçının yaşadığı yer, özel hayatı, sevgilisi ve edebiyat anlayışına dair birçok bilgiyi paylaşır. Musset'yi Fransa'nın sevilen ve aşk şairi olarak şöhret kazanan önemli bir ismi olarak tanımlayan Cenap Şahabettin'e göre sanatçının manzumelerindeki başarısı ne yazık ki eserlerindeki musiki eksikliğinden dolayı sekteye uğramaktadır. Aynı yazıyı yorumlayan Özbek'e (2016) göre "Cenap nazarında kısa ömrüne rağmen Musset ölmeyecek bir edebî simadır. Ona bu ölümsüzlüğü temin eden nazmından ziyade nesri ve daha ziyade tiyatrolarıdır" (s. 476).

Resim 6: Alfred de Musset ve sevgilisi George Sand (*Tavus*, 1 Nisan 1925, s. 10-11).

Dergide (ص. ۱.)² imzasıyla yayımlanan “Ankara Kurûn-ı Vustâ ile Yeni Medeniyetin Kaynaştığı Bir Şehirdir” başlıklı yazıda ise Ankara’nın başkent oluşuyla birlikte yaşadığı dönüşüm, sosyal hayattan manzaralarla sunulur. Ankara’nın “yukarısı” ile “aşağısı” yani geleneksel yaşamdan izler taşıyan eski yaşantısı ile şehrin daha modern yüzüne işaret eden yeni şehir hayatı arasındaki farklılıkları dile getiren yazar, bu makalesinde başkent olduktan sonra Ankara’nın yaşadığı modernleşmeye dikkat çeker.

Son olarak dergide “Faideli Malumat” başlığı altında, dünya bültenlerinden seçilmiş beş adet haber (“Ölümde de İkiz”, “Ustura Yaralarına Karşı”, “Yüz Altmış Metre Deniz Altında”, “İnsanın Kıymet-i Sanâiyesi”, “Tuhaf Bir Banyo”), tek sayfayı dolduracak şekilde paylaşılır.

Derginin resim yönü de en az edebî içeriği kadar kıymetlidir. Derginin ortaklarından Ressam Ramiz Gökçe’nin çeşitli karakalem ve renkli çizimlerinin yanı sıra fotoğraf baskılarının da kullanıldığı dergide irili ufaklı çizim, fotoğraf, figür ve karalamalar da dâhil edilince yaklaşık yüz on beş adet resim unsuru mevcuttur. Bunlardan altı tanesi portre, beş tanesi kara kalem profil çizimi ve elli beş tanesi fotoğraf baskısı olup geri kalanı desen, karikatür ve çeşitli figüratif karalamalardan oluşmaktadır. Dergi, bu resim unsurları ve karikatürlerle önemli oranda görsellik kazanmakta ve yer yer bir çizgi roman havasına bürünmektedir.

Reklamlar

Derginin birinci sayısının iç kapağında “Şafak Çayı” adında tam sayfa bir reklam bulunurken aynı sayının sonunda, Beyoğlu’ndaki Büyük Cadde’de kadınlara mahsus süs eşyaları satan “Ahmet Cenap ve Şürekâsı” adında bir işyerinin reklamı yer alır. İkinci sayının iç kapağında ise krem, kolonya, sürme ve sabun gibi temizlik ve bakım malzemeleri satan “Necip Bey Eczanesi” ile yine “Şafak Çayı”nın reklamı bulunur.

Sonuç

Toplumsal meselelere bakış açısı, çağdaş sanata ve sanatkârlara verdiği değer, moda ve yaklaşımı ve görsel unsurlarla donatılmış yayıncılık anlayışıyla Avrupalı bir mecmua olma

² Kaynaklarda her iki ismin de böyle bir imzasına rastlanmasa da bu çalışmada ilgili arşiv sitesindeki kodlama referans alınarak makale Feridun Fazıl Tülbentçi’ye atfedilmiştir.

iddiasında olan *Tavus* mecmuası, iki sayılık yayın hayatından dolayı Türk edebiyatında uzun soluklu bir yer edinememiştir. Bu durumun farklı nedenleri olabileceği gibi nedenler arasında kendisinden evvel, aynı isimle Ferid Hâc tarafından çıkarılan başka bir mecmuanın bulunması da yer alır. Zira pek çok kez mecmuaların birbirleriyle karıştırıldıkları görülmüştür. Çalışmada öncelikle “Tavus” ismini müşterek kullanan bu iki mecmuanın farklılığı belirtilmiştir. Yine hem bu dergideki hem de *Akbaba*’daki duyurularla yapılan tarihlendirmeler neticesinde mecmuanın mevcut iki sayısının -klişelerindeki tarihlere rağmen- 8 Nisan ve 23 Nisan 1925 tarihlerinde yayımlanmış oldukları bilgisi tespit edilmiş, bu sayede edebiyat tarihi araştırmacılarına derginin yayın kimliği, içeriği ve yayın tarihleri hakkında doğru ve kesin bilgiler verilmesi amaçlanmıştır.

Akbaba’yla dirsek temasında çıkarılan derginin yazar kadrosunda Faruk Nafiz Çamlıbel ve Yusuf Ziya Ortaç’tan başka Yahya Kemal Beyatlı, Selami İzzet Sedes, İbnürrefik Ahmet Nuri Sekizinci, Burhan Cahit Morkaya, Cenap Şahabettin, Osman Cemal Kaygılı,ERCÜMENT Ekrem Tâlû gibi devrin önemli isimleri yer almaktadır. Ayrıca Ressam Ramiz Gökçe de çizimleriyle derginin içeriğini zenginleştirmektedir. Türk edebiyatında rüşünü ispatlamış bu isimlerin pek çok önemli eseri ve yazısı ilk kez bu mecmuada yayımlanır. Bunların başında Yahya Kemal’in “Açık Deniz” şiiri gelmektedir. Üstelik şiirin buradaki ilk yayımında bilinen hâlden farklılıklar da görülmüştür. Ayrıca Selami İzzet [Sızı] ve İbnürrefik Ahmet Nuri [Av Mevsimi] gibi sanatçıların külliyatlarında yer almayan eserlerinden örnekler de ilk kez bu dergide yayımlanmış olup her iki yazı da edebiyat araştırmalarına katkı sunması amacıyla yeni harflere aktarılmış ve çalışmanın sonuna eklenmiştir. Mecmua bu yönüyle bile Türk edebiyatında ciddi bir yeri hak etmektedir.

Derginin emsallerine göre resim unsurlarına yaklaşımı da ona farklı bir yayıncılık kimliği kazandırır. Ramiz Gökçe’nin çizimleri ve diğer fotoğraf baskılarıyla donatılan dergi, bol görselli ve karikatüze edilmiş anlatımıyla yer yer çizgi roman havası yakalar. Bunlara çeşitli kenar süsleri ve figürlerin de eklenmesiyle dergi, görsel malzeme açısından epeyce zenginleşir. Ayrıca derginin “çıplaklık” konusundaki rahatlığı dikkati çeker. Derginin iki sayısının da kapak resimleri nü örneği sayılabilecek tablolarla oluşur. Yine derginin muhtelif bölümlerinde tam sayfa verilen bazı tablolar da yarı çıplak kadın çizimleridir.

Dergi, dönemindeki kadın dergilerinin pek çoğunda olduğu gibi yenilikçi ve cesur bir kimliğe sahiptir. Kadınların beğenileri, güzel sanatlar ve moda başta olmak üzere pek çok hususta bu tutumun etkileri açıkça hissedilir. Türk edebiyatında kısa ömürlü erken Cumhuriyet Dönemi mecmualarının pek çoğunda olduğu gibi, birçok yenilik vaadiyle ortaya çıkan ancak nedeni bilinmeksizin kısa sürede yayından kalkan *Tavus* mecmuasının, devam edebilseydi, güçlü bir edebî mahfil olmasının yanı sıra bol görselli içeriği ve cesur yayın politikası sayesinde önemli bir salon ve edebiyat dergisi olma potansiyeli taşıdığı aşîkârdır.

Kaynakça

- (1908, Ekim 27). *Tavus* klişesi. *Tavus*, 1 (1), R. 14 Teşrinievvel 1324, 1.
 (1925, Mart 12). *Tavus* (duyuru). *Akbaba*, 3 (237), R. 12 Mart 1341, 4.
 (1925, Mart 19). *Tavus* (duyuru). *Akbaba*, 3 (239), R. 19 Mart 1341, 1.
 (1925, Mart 23). *Tavus* (duyuru). *Akbaba*, 3 (240), R. 23 Mart 1341, 4.
 (1925, Mart 26). *Tavus* (duyuru). *Akbaba*, 3 (241), R. 26 Mart 1341, 4.
 (1925, Mart 30). *Tavus* (duyuru). *Akbaba*, 3 (242), R. 30 Mart 1341, 4.
 (1925, Nisan 1). *Tavus*. *Tavus*, 1 (1), R. 1 Nisan 1341, 1.
 (1925, Nisan 6). *Tavus* çarşamba günü çıkıyor (duyuru). *Akbaba*, 3 (244), R. 6 Nisan 1341, 1.
 (1925, Nisan 9). Evliyâ-yı cedîd: der-beyân-ı bazı vukûat-ı şetti. *Akbaba*, 3 (245), R. 9 Nisan 1341, 2.

- (1925, Nisan 16). *Tavus* (duyuru). *Akbaba*, 3 (247), R. 16 Nisan 1341, 1.
- (1925, Nisan 20). *Tavus* (duyuru). *Akbaba*, 3 (248), R. 20 Nisan 1341, 4.
- (1925, Nisan 27). *Tavus*, ikinci nüshası çok zengin çıktı (duyuru). *Akbaba* 3 (250), R. 27 Nisan 1341, 4.
- (1925, Mayıs 1). *Tavus*, 1 (2), R. 1 Mayıs 1341, 1.
- Apaydın, D. ve Özakman, İ. (2019). Erken cumhuriyet döneminde macerası kısa süren edebiyat dergileri. *AKADED-Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 3 (1), 14-30, <https://doi.org/10.34083/akaded.547331>.
- Aşa, E. (1989). *1928'e kadar Türk kadın mecmuaları*. (Yüksek lisans tezi), YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>).
- Baraz, M. R. H. (2001). *İbn-ür Refik Ahmet Nuri Sekizinci / 3. Cilt*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Beyatlı, Y. K. (1974). *Kendi gök kubbemiz*. 5. baskı. İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti Neşriyatı.
- Bulduk, H. (2023). *Selâmi İzzet Sedes / hayatı, sanatı ve eserleri*. (Doktora tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>).
- Çamlıbel, F. N. (1969). *Han duvarları*. (Haz. N. S. Banarlı). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Çıkla, S. (2005). *Cumhuriyet düşüncesinin kökleşmesinde Yusuf Ziya Ortaç'ın yapıtlarının yeri ve önemi*. (Doktora tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>).
- Çıkla, S. (2008). Son araştırmalar ışığında Yahya Kemal'in şiirlerinin kronolojik bibliyografyası. Kazım Yetiş (Ed.) *Yahya Kemal Beyatlı - ölümünün 50. yılı* (s. 196-207). İstanbul: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Dodanlı, L. A. (2019). *Yusuf Ziya'nın şiirleri üzerine bir araştırma*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>).
- Duman, H. (2000). *Başlangıcından harf devrimine kadar Osmanlı-Türk süreli yayınlar ve gazeteler bibliyografyası ve toplu kataloğu (1828-1928)*. C. II (O-Z). Ankara: Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı.
- Erdoğan, E. (2018). *Yusuf Ziya Ortaç'ın romanlarında ve tiyatro eserlerinde yapı ve tema*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>).
- Kalender [F. N. Çamlıbel]. (1925, Mart 16). Gayrı. *Akbaba*, 3 (238), R. 16 Mart 1341, 1.
- Karabacak, M. (2009). *Cumhuriyet'in ilk beş yılında kadın dergileri: bir değişimin kadınca hikâyesi*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>).
- Malkoç Kılıç, S. ve Vefikuluçay Yılmaz, D. (2019). Cumhuriyet dönemi kadın dergileri (1923-1992). *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 10 (17), 2139-2156, <https://doi.org/10.26466/opus.518421>.
- Kocabey, M. (1995). *(1869-1928) Osmanlıca kadın dergilerinin grafik düzenlemeleri*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>).
- Kocahanoğlu, O. S. (1976). *Milli Edebiyat Hareketi ve Beş Hececiler*. İstanbul: Toker Yayınları.
- Önal, M. (1986). *Yusuf Ziyâ Ortaç*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Öngören, F. (1998). *Cumhuriyetin 75. yılında Türk mizahı ve hicvi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

- Özbek, S. (2016). *Nesir yazarı olarak Cenap Şahabettin*. (Doktora tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>).
- Reyhanoğulları, G. (2021). *Selami İzzet Sedes – bütün öyküleri*. Ankara: Kurgan Edebiyat.
- Reyhanoğulları, G. (2023). *Selami İzzet Sedes'in hikâyeleri üzerine bir inceleme*. Ankara: Kurgan Edebiyat.
- Sağlam, E. (2015). *Papağan gazetesi / inceleme, tahlilî fihrist, seçme metinler*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>).
- Söğüt, Y. ve Şahin C. (2022). Cumhuriyet döneminden günümüze magazin dergiciliğinin tasarımsal değişimi. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 60, 31-50, <https://doi.org/10.47998/ikad.1069256>.
- Toska, Z., Çakır, S., Gençtürk, T., Yılmaz, S., Kurç, S., Art, G. ve Demirdirek A. (1992). *İstanbul kütüphanelerindeki eski harfli Türkçe kadın dergileri bibliyografyası (1869-1927)*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Yahya Kemal [Beyatlı]. (1925, Nisan 1). Açık Deniz. *Tavus*, 1 (1), R. 1 Nisan 1341, 7.
- Yıldırım, T. (2017). *Cumhuriyet dönemi dergilerinde roman eleştirisi (1923-1940)*. (Yüksek lisans tezi) YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>).
- (URL 1): Ankara kurûn-ı vasatî ile yeni medeniyetin kaynaştığı bir şehirdir. Salt Araştırma (web sitesi), (<https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/20155?mode=full>), erişim 22 Ocak 2025.
- (URL 2): İsmail Suphi Soysallıoğlu (1884 - 1967). Atatürk Ansiklopedisi (web sitesi), (<https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ismail-suphi-soysallioglu-1884-1967/>), erişim 22 Ocak 2025.

Ekler

Ek 1: Dergideki Yazıların İndeksi

Tablo 1: İlk sayıda yer alan yazılar

Yazar	Yazı Adı	Yazı Türü	Sayfa No
Ercümend Ekrem [Tâlû]	“Ramazan”	Sohbet	3-4
Burhan Cahid [Morkaya]	“Alo, Sen misin?”	Sohbet	4-5
Tavus	“Sahne Hayatı: Dârülbeyâ ve Sanatkârları”	Makale	5
İbnürrefik Ahmet Nuri [Sekizinci]	“Av Mevsimi (İki Sahnelik Komedi)”	Oyun	6-7
Yahya Kemal [Beyatlı]	“Açık Deniz”	Şiir	7
Cenap Şahabettin	“Alfred de Musset ve Aşk”	Makale	10-11
Osman Cemâl [Kaygılı]	“Tımarhaneye Nasıl Girdim, Tımarhaneden Nasıl Çıktım?”	Hatırat - Hikâye	12-13
Tavus	Dünyanın En Büyük Elmasları Hangileridir?	Makale	14
Tavus	“Faideli Malumat” (Ölümde de İkiz, Ustura Yaralarına Karşı, Yüz Altmış Metre Deniz Altında, İnsanın Kıymet-i Sanâ’iyesi, Tuhaf Bir Banyo)	Haber	Arka kapak içi

Tablo 2: İkinci sayıda yer alan yazılar

Yazar	Yazı Adı	Yazı Türü	Sayfa No
Ercümend Ekrem	“Şehzadebaşı’nda Ramazan Piyasası”	Sohbet	3

[Tâlû]			
Selâmi İzzet [Sedes]	“Sızı”	Hikâye	4
Tavus	“Köşk”	Anekdot	4
Tavus	“Asrî Kız”	Anekdot	4
Tavus	“Nezâket”	Anekdot	4
Faruk Nafiz [Çamlıbel]	“Kızıl Saçlar”	Şiir	5
Burhan Cahid [Morkaya]	“Muharrire, Gazeteciye Varmayın!”	Sohbet	6
Cenap Şahabettin	“Alfred de Musset ve Aşk [II]”	Makale	8-9
Kumru [S. İ. Sedes]	“İki Talâk, Bir Dondurma”	Oyun	12-13
Tavus	“Çünkü”	Anekdot	13
Tavus	“İkrâm”	Anekdot	13
ص. ا. [Feridun Fazıl Tülbentçi (?)]	“Ankara Kurûn-ı Vustâ ile Yeni Medeniyetin Kaynaştığı Bir Şehirdir”	Makale	14
Tavus	“Sahne Hayatı: Dârübedâyide Kadın Sanatkârlar”	Makale	15
Yusuf Ziya [Ortaç]	“Erkek Evlâd! (Bir Sahnelik Komedi)”	Oyun	16-17
Tavus	“Dârüelhân”	Makale	18
Tavus	“Uzun Saç, Kısa Saç”	Makale	Arka kapak içi

Ek 2: Dergideki Görsel Unsurların İndeksi

Tablo 3: İlk sayının resim unsurları

Adı	Türü	Sayfa No
Kapak resmi	Portre	Ön kapak
Dârübedâyî Sanatkârları (yedi adet)	Fotoğraf	5
Yahya Kemal Bey	Fotoğraf	6
Davet	Portre	8
Telakkî	Portre (Renkli)	9
Musset'nin Gençliği	Karakalem Çizim	10
Musset'in Sevgilisi: [George Sand]	Karakalem Çizim	11
Güzel Köşkler Numunesi (dört adet)	Fotoğraf	11
Kadın Eli Muhtelif İşlerde (dört adet)	Fotoğraf	12
Osman Cemal Bey	Karakalem Çizim	13
Elmas türleri (on beş adet)	Fotoğraf	14
(Reklamda kullanılan kadın fotoğrafı)	Fotoğraf	Arka kapak

Not: Muhtelif sayfalarda yer alan irili ufaklı çizim, figür ve karalamalar ayrıca gösterilmemiştir.

Tablo 4: İkinci sayının resim unsurları

Adı	Türü	Sayfa No
Papatya Falı	Portre	Ön Kapak
(Şiir altına yerleştirilmiş kadın resmi)	Karakalem Çizim	5
Eliza Binemciyan Hanım	Fotoğraf	7
Musset'in En Son Resmi	Karakalem Çizim	8
Kadın Eli Muhtelif İşlerde (dört adet)	Fotoğraf	9
Tavus, Karilerine Bayram Hediyesi	Portre	10
(Havuz başında yarı çıplak kadın resmi)	Portre	11
Güzel Kadın Ayakları (dört adet)	Fotoğraf	13
Dârübedâyide Kadın Sanatkâr (altı adet)	Fotoğraf	15
Dârüelhân (yedi adet)	Fotoğraf	18
(Kadın saçlarından örnekler gösteren kolaj)	Fotoğraf	Arka kapak içi

Not: Muhtelif sayfalarda yer alan irili ufaklı çizim, figür ve karalamalar ayrıca gösterilmemiştir.

Ek 3: İbnürrefik Ahmet Nuri Sekizinci'nin "Av Mevsimi" Oyununun Yeni Harflere Aktarımı**Av Mevsimi**

Şahıslar: Zevc... Zevce... Müdür...

[Sahne: İstanbul'da bir evin odası]

– Birinci Sahne –

Zevce – [Bir el çantasına çamaşır yerleştirmekle meşgul] Her sene ava gitmeği sen âdet edindin!

Zevc – Bu sene gitmeye hiç niyetim yoktu. Ama bizim müdürün daveti, ısrarı beni mecbur etti.

Zevce – Orada ne kadar kalacaksın?

Zevc – Belli olmaz. Belki üç gün bayramı orada geçireceğim.

Zevce – [Mahzun] Ben burada yapayalnız. Ne kadar canım sıkılacak!

Zevc – [Kadını öperek] Ne yaparsın, güzelim! İcab-ı maslahat (!)! Müdürün teveccühünü kazanmalı ki iyi bir memuriyet avlayabileyim! Eğer davetine icap etmezsem fena hâlde kızar. [Zevcesini okşayarak] Üç günlük bir ayrılık!

Zevce – Üç gün, üç gece!

Zevc – Üç gün, üç gece seni düşüneceğim!

Zevce – Bundan ne çıkar? Ben de seni düşüneceğim! Düşündükçe uykum kaçacak, sabahlara kadar yatağımın içinde bir yandan bir yana döne döne başım dönecek... Bir kadının başı dönmesi nedir, bilir misin?

Zevc – Biliyorum. Allah, şeytan şerrinden esirgesin!

Zevce – Avdan öyle yorgun dönüyorsun ki...

Zevc – Ooo! Sana öyle geliyor. Benim gibi yılmaz yorulmaz avcı az bulunur. Alimâlllah kuşların peşinden tazı gibi koştuğumu görenler hayret eder. Bir kere tüfengimin namlusunu nişanladım mı tavuk, piliç bam bum yuvarlanır.

Zevce – Siz tavuk avına mı gidiyorsunuz?

Zevc – Yok, canım... Sanki... Tüfengin ağzından çıkan saçmalar etrafa dağılır da rast geldiği tavuğu da piliçi de yuvarlar.

Zevce – Çantaya daha ne konacak?

Zevc – Bayram için aldığım ipekli fanilaları, çorapları koydun mu?

Zevce – Bunları avda mı giyeceksin?

Zevc – Avda değil. Ne kadar olursa bayramdır. İç çamaşırım temiz olsun.

Zevce – Münasebet bulmuyorum. Ama ne ise, dediğin gibi olsun! Nasıl, o evli mi?

Zevc – O kim?

Zevce – Müdür.

Zevc – Haa, evet! Hayır, hayır... Yani evli idi. Beş sene var ki karısı öldü. Şimdi bekâr! Kolonya şişemi de çantaya koydun mu?

Zevce – Canım kolonyayı da ne yapacaksın?

Zevc – Avdan dönüşte insan sürünmez mi?

Zevce – Avcılık etmedim ki bilemem!

Zevc – [Zevceyi öperek] Teşekkür ederim, Allah'a ısmarladık.

Zevce – Git, güle güle. Kendini çok yorma. Öyle dediğin gibi kuşların arkasından tazı gibi koşma. [Kocasıyla öpüşür, teşyi' eder].

– İkinci Sahne –

[Zevce odada yalnız. Hizmetçi, bir beyin geldiğini haber verir. Bir az sonra kapıdan bey girer.]

Zevce – Kiminle müşerref oluyorum?

Müdür – Zevcinizin Daire Müdürü’yüm efendim.

Zevce – Yaa... Fakat o şimdi size gitti.

Müdür – Bana mı?

Zevce – Evet, hem de üç gece kalmak üzere... Ayastefanos’ta av yapacaktıysınız da!

Müdür – Ayastefanos’ta mı? Ne avı?

Zevce – Bildircin, piliç, tavuk, ne bulursanız!

Müdür – Evvela ben Ayastefanos’ta oturmuyorum. Saniyen bu dedikleriniz kırdı değil sahrada avlanan cinslerdir!

Zevce – Hatta ipek gömleklerini, fanilalarını, çoraplarını da götürdü. Tuvalet takımını da beraber aldı.

Müdür – Öyle ise zevcinizin avdan eli boş döneceğine hiç şüphe etmeyin!

Zevce – Neden?

Müdür – Böyle avcıların tabancası tehlikesizdir, öldürmez. Bazıları bildircina tetik çektikten dokuz ay sonra yavru bile alırlar.

Zevce – Demek iş böyle... Fakat siz niçin teşrif ettiniz?

Müdür – Kendimi ona davet ettirmek için...

Zevce – Nasıl?

Müdür – Yani benim de bildircina ihtiyacım var da... Evdekilerden bir iki gün ayrılarak avlanmak istiyordum. Kısmet değilmiş... Şimdilik müsaadenizle!

Zevce – Selametle, Müdür Bey.

[Müdür çıktıktan sonra zevce telefona koşar.]

Zevce – Alo... İstanbul 56789. Sen misin Kerâmi? Derhâl bana gel... Bugün herkeste bir av merakı var... Ne avı mı? Gelirsen öğretirim. Bildircin avı!

İbnürrefik Ahmet Nuri [Sekizinci]

(Tavus, 1 Nisan 1925, s. 6-7)

Ek 4: Selami İzzet Sedes’in “Sızı” Hikâyesinin Yeni Harflere Aktarımı

Sızı

Anlıyordum, yavaş yavaş anlıyordum. Nezahat beni sevmiyordu, Nezahat’ın hoşuna gitmiyordum. Sabah turundan sonra eve aç bir kurt gibi döndüğüm zaman beni bekletiyordu. Yemekten sonra beni ihmâl ediyor, unutuyordu. Çağırdığım zaman “Şimdi geliyorum.” diyordu. Fakat sesinde “Patlamıyorsun ya... Biraz bekle!” demek isteyen bir ahenk vardı. Benimle beraber Belkıs da sabırsızlanıyordu. Belkıs, bu, bir tesadüften sonra bana âşık olan kadın:

– Ne olur, demişti, beni de beraber Ada’ya [Büyükada] götür!

İnsan rakı şişesinin önünde, envai çeşit mezeleri yerken, parmak kadar bir Belkıs’ın, ne büyük bir yük olabileceğini tasavvur edemiyor. İşte ben de bunu tasavvur edemedim:

– Peki, gel! Demiş bulundum.

Ada’ya geldik, Dil’deki [Dilburnu] dört odalı köşküme yerleştik. Nezahat’la Belkıs bir türlü anlaşamıyorlar ki... Belki konuşsalar anlaşacaklar... Fakat ağızlarını açıp birbirlerine söz söylemiyorlar... Acaba Nezahat da bana mı âşık? Acaba Belkıs kıskanıyor mu?

Filvaki bu uzak bir ihtimal değil... Çünkü ben Nezahat’a bir hizmetçi değil, bir hanım muamelesi ediyorum. O adeta evimin hanımı!

Bir gün Nezahat’a dedim ki:

– Sende bir başkalık var Nezahatçığım... Yüzün hiç gülmüyor.

Yanımda, ta omuz başımda duruyor. Donmuş bir su parlaklığı ile parlayan gözlerini kapıyor, çıplak kolunu tutuyorum. Diyor ki:

– Buraya getirdiğiniz kadını sevmiyorum.

Biz erkekler çok insafsız ve çok manâsız mahlûkatlarız. Hani az kalsın “İstemiyorsan onu kovayım!” diyecektim. Bereket versin bu duyduğum sözün verdiği gururla kendimi topladım. Artık şüpheyi mahâl yoktu, Nezahat beni kışkırtıyordu... Eğildim, dudaklarım çıplak kolunu okşadı. O, dişlerimin arasından mırıldanıyordu:

– Ondan nefret ediyorum!

Ben, kurnaz bir tebessümle soruyorum:

– Ne için nefret ediyorsun Nezahat?

Benden uzaklaşıyor, gözlerinin içine kadar kızarıyor:

– Söyleyemem...

Nezahat yanımdan ayrılıyor. Akşam oluyor, karşı koyun suları ayın ışığında ışıdamaya başlıyor. İçimde bir sevinç var. Kalbimin heyecanını boğazımda hissediyorum. Sahile, kayığıma koşuyorum.

Sandalın içinde, arka üstü, boylu boyunca uzandım. Gökte canlanan yıldızları seyrediyorum... Sahilde bir ayak sesi... Bir haykırma... İki kadın kavga eder gibi konuşuyorlar. Belkıs'ın haşin sesi ile Nezahat'ın munis söz söyleyişini işitiyorum.

Kollarım ve göğsüm gururla kabarıyor. İki kadın benim için kavga ediyorlar... Beni paylaşamayan iki kadın var... Bu ne büyük saadettir, Allah'ım... Ayın, yıldızların huzurunda vecde geldim.

İki gölge sahile yaklaştı... Dikkatle baktım. Seslerde yanılmışım. İşittiğim Belkıs'ın haşin sesi değilmiş... Nezahat yanında yürüyen uzun ince boylu bir erkeğe ağlayarak diyor ki:

– Söyle... Söyle o kadının dudaklarını neden öptün... Ben Belkıs kadar güzel değil miyim?

Bu erkeği tanıdım, şimdi tanıdım. Karşı köşkün genç uşağı!.. Tüysüz bir Çerkes genci... Demek bu iki kadın, bu genç için birbirlerini çekemiyorlarmış ha!

Gölgeler uzaklaştı, ayak sesleri duyulmaz oldu. Yeisten titriyorum. İçimde garip bir sızı var. Fakat sızlayan kalbim mi, izzet-i nefsim mi?.. Bilmem!

Selami İzzet [Sedes]

(Tavus, 1 Mayıs 2025, s. 4)